

4.3.2026

Pirkanmaan hyvinvointialueen lausunto hallituksen esityksestä eduskunnalle laeiksi hyvinvointialueiden rahoituksesta annetun lain muuttamisesta ja väliaikaisesta muuttamisesta sekä saariston kehityksen edistämisestä annetun lain muuttamisesta.

Valtiovarainministeriö on pyytänyt lausuntoa hallituksen esityksestä eduskunnalle laeiksi hyvinvointialueiden rahoituksesta annetun lain muuttamisesta ja väliaikaisesta muuttamisesta sekä saariston kehityksen edistämisestä annetun lain muuttamisesta.

Pirkanmaan hyvinvointialueen lausunto:

On ymmärrettävää, että laajasti kritisoitua rahoitusmallia pyritään uudistamaan. Rahoitukseen esitetyt säästöt ovat kuitenkin ongelmallisia tilanteessa, jossa hyvinvointialueiden talouden tasapainoa vasta etsitään.

Esityksellä on selvästi haluttu kaventaa hyvinvointialueiden keskinäisiä eroja niiden taloudellisessa tilanteessa. Tavoite on periaatteessa hyvä, mutta tulee huomioida, etteivät erot taloudellisissa tilanteissa johdu vain nykyisen rahoituslain aiheuttamista syistä, vaan myös merkittävästi siitä, miten hyvinvointialueet ovat sopeuttaneet talouttaan omilla toimillaan. Siksi on väärin, että ne alueet, jotka ovat tehneet merkittäviä toimia taloutensa kuntoon laittamiseksi, joutuvat tässä esityksessä rahoittamaan niiden alueiden taloutta, jotka eivät ole vastaavia toimia tehneet.

Sosiaali- ja terveydenhuollon tarvemallipäivityksen osalta pidämme hyvänä sitä, että THL:n 29.8.2025 julkaiseman tutkimuksen kehittämis ehdotuksia ei sellaisenaan viedä eteenpäin ainakaan vielä vuodelle 2027. Niissä oli paljon epävarmuuksia, ja niiden vaikutukset olisivat aiheuttaneet nyt tehtyyn esitykseen nähden vieläkin suurempia heilahduksia rahoitukseen ilman luotettavaa ja uskottavaa perustelua vaikutusten oikeellisuudesta ja tasapuolisuudesta.

Tarvemallin tietopohjan ja tarvetekijöiden laajentamista tärkeämpää on tarvemallin oikeellisuuden kehittäminen kuten lakiesityksessäkin on linjattu. On myös hyvä, että diagnoosit kerättäisiin kahdelta vuodelta. Se osaltaan parantaa tarvemallin todenmukaisuutta. Pirkanmaan hyvinvointialue pitää

myös hyvänä, että valtiovarainministeriölle ja THL:lle annetaan oikeus korjata merkittävät rekisteritietojen virheet.

Yksittäisistä kehitysehdotuksista yhteystapamuotojen laajentamisen osalta näemme ristiriitaisena sen, että samaan aikaan, kun hyvinvointialueet yrittävät laajentaa digiasiointia ja etäasiointia, siihen liittyvät kirjaukset eivät tule huomioiduksi tarvetekijöiden taustalla. Koska tämänkin muutosehdotuksen osalta kuitenkin puuttuu riittävät vaikutusarviot, näiden jättäminen muutosten ulkopuolelle on kuitenkin tässä vaiheessa ymmärrettävää.

Yksityisen terveydenhuollon diagnoosit kertovat palveluiden tarpeesta, mutta niiden osalta haasteena on tarjonnan variointi kansallisesti eri alueilla. Asian huomioiminen yksityistä käyttöä kuvaavalla uudella tarvetekijällä vaikuttaa perustellulta, ja sen vaikutusarviot tukevat näkemystä siitä, että tällä hetkellä paljon yksityistä terveydenhuoltoa käyttävillä alueilla palvelutarve on näyttäytynyt todellista käyttöä suurempana ja päinvastoin.

Palvelutarpeen muutoksen huomioimisen pienentäminen rahoituksessa 80 %:sta 60 %:iin aiheuttaa sen, että hyvinvointialueet joutuvat hakemaan vuosittaisen vastaavan säästön hyvinvointialueillaan. Käytännössä siis 40 % esim. ikääntymisen vuoksi lisääntyvästä palvelutarpeesta jätetään jatkossa huomioimatta rahoituksessa. Koska muutos on pysyvä, kumuloitua vaikutus vuosien yli tulee olemaan hyvin merkittävä. Esitys vaarantaa alueiden asukkaiden palvelut, sillä hyvinvointialueet ovat jo tehneet merkittävät rakenteelliset muutokset ja säästötoimenpiteet saadakseen taloutensa tasapainoon. Uusien säästökohteiden löytäminen on entistä vaikeampaa varsinkin, kun palvelutarpeet ovat kasvamassa. Vuodesta toiseen jatkuvat yt-menettelyt ja toiminnan lisätasapainottamiset aiheuttavat riskin sote-järjestelmän yleiseen luottamukseen ja henkilöstön jaksamiseen. Tällä on suuri strateginen merkitys.

Säästötoimenpiteiden aluekohtaisia vaikutuksia ehdotetaan kompensoitavaksi nostamalla vuonna 2028 palvelutarpeen määräytymistekijän rahoitusosuutta yhdellä prosenttiyksiköllä ja vastaavasti vähentämällä asukasperusteista osuutta. Tämä muutos ei tosiasiassa kompensoi muualta tehtyä säästöä, koska se ei vaikuta kansallisesti rahoituksen kokonaismäärään, vaan ainoastaan sen jakautumiseen. Väkilukuun perustuva komponentti on tasaisemmin toteutuva ja helpommin ennustettava määräytymistekijä verrattuna palvelutarpeen määräytymistekijään, joka edelleen elää voimakkaasti esimerkiksi erilaatuisen hyvinvointialueiden välisen kirjaamisen ja tietopoimintojen vaikutuksesta. Palvelutarpeen painotusmuutos lisää merkittävästi säästöpaineita väestömäärältään kasvavilla alueilla.

On täysin perusteetonta, että siirtymätasausjärjestelmään kohdennettu asukaskohtainen säästötoimenpide vähentäisi merkittävästi Pirhan rahoitusta vuodesta 2028 alkaen, vaikka

Pirkanmaa ei edes ole enää siirtymätasausjärjestelmässä. Siirtymätasausjärjestelmä on nykyisellä mallilla valtakunnallisestikin hyvin epätarkoituksenmukainen ja perustuu epävalidiin vanhentuneeseen tietoon. Siirtymätasauslisän saamisen perusajatus on ollut lisää saavien hyvinvointialueiden palveluiden turvaamisen kannalta riittävän rahoituksen takaaminen. Nyt kuitenkin näyttää siltä, että palveluiden turvaamisen sijaan tasauslisä tuottaakin toisaalla merkittävää ylijäämää, eikä toteuta sen vuoksi enää perustarkoitustaan. Sen pohjatiedot vuodelta 2022 on todettu epävalideiksi. Kunnilla, Helsinkiä lukuun ottamatta, ei ole ollut mitään insentiiviä pyrkiä antamaan palvelutuotannon todellisia kuluja, koska ne olisivat saattaneet pienentää kuntien saamia valtionosuuksia. Sen sijaan lakiesitykseen sisältyneellä siirtymätasauksen porrastusmuutoksella ei ole Pirkanmaalle merkitystä, koska emme saa siirtymätasausa.

Edellä kuvatun perusteella esitämme, että:

- Siirtymätasausjärjestelmään suunnitellut taloudelliset vaikutukset tulee kohdistaa vain nykyisin siirtymätasausjärjestelmässä oleviin hyvinvointialueisiin.
- Palvelutarpeen muutoksesta tehtävät rahoitusvähennykset tulee huomioida substanssilainsäädännössä muutoksina ja kevennyksinä, jotka mahdollistavat vastaavien säästöjen tekemisen.
- Rahoituksen painopistettä ei tule siirtää taloutensa omilla toimilla kuntoon laittaneilta alueilta niille alueille, jotka eivät ole tehneet vastaavia tasapainotustoimia. Koko hyvinvointialueiden eriytymisen ja elinvoiman ongelmat tulee ratkaista erillisellä prosessilla, joka on syytä käynnistää välittömästi.
- Yhteystapamuotojen huomioimista tulevaisuudessa rahoitusmalleissa tulee edistää.
- Asukasluvun muutokset rahoituksessa tulee huomioida vähintään nykyisellä tasolla.

Tampereella 9.3.2026

Pirkanmaan hyvinvointialueen aluehallitus

puolesta

Marina Erhola
hyvinvointialuejohtaja